

650 Jaar Kerk in de Stad

1. Doopsgezinde Vermaning, Venedie 17
2. Gereformeerde kerk, Ontmoetingskerk, Klopperstraat 12
3. Hervormde kerk, St.Pancras- of Zuiderkerk, Zuiderkerkplein
4. Lutherse Kerk, Breedstraat 40
5. Oud-Katholieke kerk, Breedstraat 84
6. Rooms-Katholieke, St. Francisus Xaverius kerk, Westerstraat 107

De Raad van Kerken Enkhuizen

Doopsgezinde Gemeente (Vermaning)
Venedie 17, 1601 HA Enkhuizen
Protestantse Kerk in Nederland (PKN):
Evangelisch Lutherse Gemeente
Breedstraat 40, 1601 KD Enkhuizen
Gereformeerde Kerk
Klopperstraat 12, 1601 CE Enkhuizen
Hervormde Gemeente
Zuiderkerksteeg 1, 1601 HJ Enkhuizen
Leger des Heils
Murillostraat 22, 1611 DC Bovenkarspel
Oud-Katholieke Parochie, H.H.
Gummarus & Pancratius
Breedstraat 84, 1601 KE Enkhuizen
Rooms-Katholieke Parochie,
St. Franciscus Xaverius
Westerstraat 107, 1601 AD Enkhuizen
Kerkgenootschap
der Zevende-Dags Adventisten
Venedie 17, 1601 HA Enkhuizen

Voorwoord

Ter gelegenheid van het 650-jarig bestaan van de stad Enkhuizen, besloten de kerken, die aangesloten zijn bij de Raad van Kerken Enkhuizen, ook acte de présence te geven. De kerk is immers, naast het stadsbestuur, meer dan 650 jaar present in Enkhuizen en heeft al die jaren, tot op heden, bijgedragen op geestelijk en maatschappelijk terrein aan het welzijn van de stad en haar burgers. Het zou daarom vreemd zijn als zij zich niet zou laten zien en horen in dit bijzondere jaar. We zijn blij met het feestelijke programma dat de werkgroep van de Raad van Kerken heeft samengesteld en bieden het hierbij met genoegen de burgers van Enkhuizen aan.

Namens de Raad van Kerken:
ds. C. Schilder (voorzitter)

Bij het programma

De werkgroep '650 jaar kerk in de stad' heeft voor de week van 9 september (open monumentendag) tot en met vrijdag 15 september een programma samengesteld waarin aandacht is voor de geschiedenis van de kerken of van de gebouwen, maar waaruit ook blijkt dat het kerkelijk leven van deze tijd springlevend is. Zo zijn er twee lezingen, één over de kerken van Enkhuizen in het verleden, door ds. Cor Schilder en een lezing over de relevantie van de kerk in onze tijd, door ds. Henk van An del; de laatste lezing met speelse en cabareteske teksten zoals alleen Van An del die zowel met ernst als met humor kan brengen. Er is een drietal exposities: in de Zuiderkerk over gebruiken bij de doop, in de Oud-Katholieke Kerk over iconen en in de Ontmoetingskerk over kinderbijbels, waarbij toelichting wordt gegeven door de exposanten. Op woensdagmiddag wordt voorgelezen uit verschillende kinderbijbels en advies gegeven over het kiezen van een kinderbijbel. De dinsdagavond wordt als muzikale avond een bijzondere beleving met vooral samenzang, maar ook solozang van liederen zowel uit de reformatorische als uit de rooms-katholieke kerkelijke traditie tot op heden. Op donderdag is er voor de liefhebbers van een bijzonder kerkgebouw, een rondleiding bij de plafondschilderingen van de Zuiderkerk.

De kerk zou echter de kerk niet zijn als er geen kerkdiensten zouden worden gehouden. Daarom begint het programma met een vesperdienst op de zaterdag en eindigt met een vesperdienst op de sluitingsdag. Het zijn oecumenische diensten waarin Enkhuizer voorgangers zullen voorgaan. In de feestweek zijn er middaggebeden, afwisselend in verschillende kerkgebouwen. Uiteraard zijn alle kerken geopend, niet alleen om het gebouw of de exposities te bewonderen, maar misschien om zomaar even stil te zijn, wat te mediteren of te bidden.

De werkgroep 650 jaar kerk in de stad:
G. van den Berg (Gereformeerde Kerk)
E. Garms-Oppedijk (Zevende-Dags Adventisten)
J.W. van Leijen (Rooms-Katholieke Parochie)
H.J. van Lijnen Noomen (Doopsgezinde Gemeente)

ds. C. Schilder (voorzitter Raad van Kerken Enkhuizen)
M. Smit-Bakker (Hervormde Gemeente)
S.W. de Vries (Oud-Katholieke Parochie)
S.P. de Wolf (Evangelisch-Lutherse Gemeente)
ds. A.M. van Zijverden-Poortman (voorzitter werkgroep)

Openstellingstijden en activiteiten in de verschillende kerken

Alle kerkgebouwen:

Zaterdag 9 september (open monumentendag), geopend van 10.00-16.00 u.

Doopsgezinde Vermaning, Venedie 17:

Maandag t/m vrijdag, 14.00-16.00 u.

Dinsdag 12 september, 12.00 u.- 12.30 u.:
middaggebed

Donderdag 14 september, 20.00 uur:

lezing: '650 jaar kerkgeschiedenis, ook dat is Enkhuizen!'

Gereformeerde Kerk, Ontmoetingskerk,

Klopperstraat 12:

Expositie: "Kinderbijbels toen en nu"

Zondag t/m vrijdag, 14.00-16.00 u.

Maandag 11 september, 20.00 uur: lezing:
'De dominee gaat voorbij'

Woensdagmiddag 13 september:

voorlezen uit de kinderbijbel tussen
14.00 en 15.30 u.; toelichting met

dia's bij deze expositie: 15.45 u.

Hervormde kerk, St. Pancras- of Zuiderkerk,

Zuiderkerksteeg 1:

Expositie: "gebruiken bij de doop"

Zondag 10 september, 14.00-16.00 u.;

de overige dagen van 11.00-16.00 u.

Zaterdag 9 september, 17.00 uur: oecume-
nische vesper

Dinsdagavond 12 september, 20.00 u.:

"Com nu met sang"

Donderdagmiddag 14 september, 15.00 u.:

rondleiding langs de plafondschilder-
ingen

Lutherse Kerk, Breedstraat 40:

Maandag t/m vrijdag 14.00-16.00 uur

Maandag 11 september,

12.00-12.30 uur: middaggebed

Oud-Katholieke Kerk, H.H. Gummarus & Pancratius, Breedstraat 84:

Expositie: iconen
geopend: zondag t/m donderdag 14.00-16.00 uur
Dinsdag 12 september,
15.00 uur: toelichting bij de expositie
Donderdag 14 september,
12.00-12.30 uur: middaggebed

Rooms-Katholieke Kerk, St. Franciscus Xaverius, Westerstraat 107:
Geopend: maandag t/m vrijdag, 14.00-16.00 uur
Woensdag 13 september,
12.00-12.30 uur: middaggebed
Vrijdag 15 september, 19.00 uur:
oecumenische vesper

Kerkdiensten

Zaterdag 9 september, Zuiderkerk, 17.00 uur:

Oecumenische vesper
Een feestelijke dienst met als voorgangers: ds. Idelette Otten (hervormd predikant) en ds. Lies Brussee-van der Zee (doopsgezind predikant).
Medewerking wordt verleend door het landelijke doopsgezinde Mennokoor, opgericht in 1992 te Enkhuizen.

Zondag 10 september:
Gebruikelijke erediensten in de verschillende kerken.

Middaggebeden van 12.00-12.30 uur:
Een middaggebed is een korte dienst met een enkele lezing, stilte en gebed.
Maandag 11 september: Lutherse Kerk
Dinsdag 12 september:
Doopsgezinde Vermaning
Woensdag 13 september:
Rooms-Katholieke Kerk
Donderdag 14 september:
Oud-Katholieke Kerk
Vrijdag 15 september, Rooms-Katholieke Kerk,
19.00 uur: oecumenische vesperdienst
Met deze dienst wordt de week afgesloten.
Voorgangers in deze dienst zijn: pater Peter Peelen sj van de Rooms-Katholieke parochie, ds. Lida Tamminga, gereformeerd predikant, pastoor Henk Schoon van de Oud-Katholieke parochie en ds. Wim Wiersema, predikant van de Zevende-Dags Adventisten.

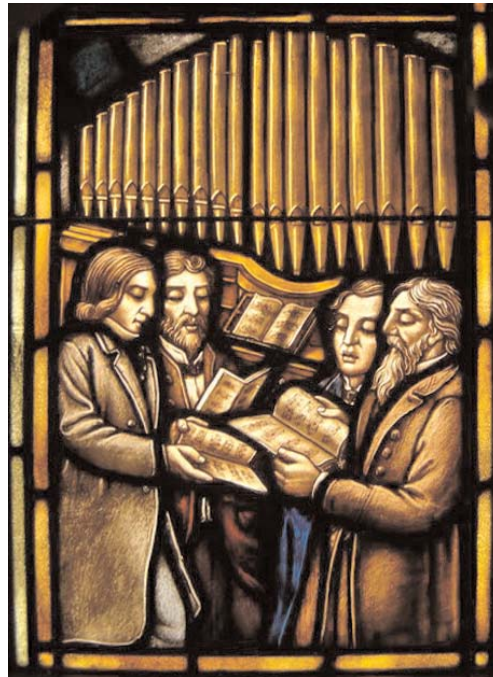
Bij de exposities

Zuiderkerk: 'Gebruiken bij de doop'
Dopen toen en nu. Een tentoonstelling vol vertedering en herkenning. Te zien is onder meer doopkleding in klederdracht uit plaatsen rond het IJsselmeer en doopkleding uit de privéverzameling van mevrouw Nelly Schilder-Vink. Daarnaast ook aandacht voor gebruiken rond doopfeesten en doopgeschenken.

Datum: zaterdag 9 september t/m vrijdag 15 september
Tijd: (open monumentendag),
zaterdag 9 september: 10.00-16.00 uur
zondag 10 september: 14.00-16.00 uur
11 t/m 15 september: 11.00-16.00 uur
Plaats: Zuiderkerk, Zuiderkerksteeg 1

Oud-Katholieke Kerk: 'Iconen'

Een icoon is een afbeelding van een heilige of een bijbelse voorstelling. Deze afbeeldingen spelen een grote rol in de spiritualiteit van met name de Oosters-Orthodoxe kerken. Daar verbeelden iconen als het ware uitzicht op de hemel. Ook in het Westen voelen velen zich aangetrokken door de mystiek en de spiritua-

liteit die er van de icoon uitgaat.
De uit Egmond afkomstige Henk Groen (1934) werd al als jongen geboeid door iconen. Hij bekwaamde zich vanaf 1986 in het schilderen ervan. Zijn opleiding kreeg hij bij Ton de Nooy.
Iconen van zijn hand hangen niet alleen in ons land in kerken en bij particulieren, maar zijn ook te vinden in de Verenigde Staten en Polen.

Groen exposeerde vele malen in het Karmelklooster te Egmond aan de Hoef, maar ook in het Friese Oldeberkoop, in de Ursulakerk te Warmenhuizen en de Adelbertuskerk te IJmuiden.
Op dinsdag 12 september vanaf 15.00 uur zal Henk Groen zelf aanwezig zijn en vertellen wat hem zo boeit in iconen en waarom hij ze schildert.

Datum: zaterdag 9 september t/m donderdag 14 september
Tijd: (open monumentendag),
zaterdag 9 september: 10.00-16.00 uur
10 t/m 14 september: 14.00-16.00 uur
Plaats: Oud-Katholieke Kerk, Breedstraat 84

Ontmoetingskerk: 'Kinderbijbels toen en nu'

Velen zullen uit hun jeugd herinneringen hebben aan de kinderbijbel. Voor oudere Protestanten was dat de kinderbijbel van Van der Hulst of Anne de Vries met de platen van Isings en Jetses, voor Rooms-Katholieken de kinderbijbel van Timmermans met de tekeningen van Piet Broos. Het zijn misschien wel de bekendste kinderbijbels, maar er zijn er nog veel meer.

Ds. Anne-Marie van Zijverden-Poortman verzamelt ze al vele jaren en heeft inmiddels een indrukwekkende verzameling opgebouwd. Uit haar verzameling zal een doorsnee van de kinderbijbels te zien zijn, vanaf de oudste, daterend uit 1682, tot en met de kinderbijbel van Nico ter Linden die in 2006 uitkwam. Bij de expositie zal materiaal beschikbaar zijn waarin de methode beschreven wordt hoe je een kinderbijbel kunt vinden die bij je past en waarin ook enkele moderne kinderbijbels besproken worden.

Voor kinderen is een speciale hoek ingeruimd waar ze met de kinderbijbel op een bijzondere wijze kennis kunnen maken.

De eerste kinderbijbels bevatten vrijwel alleen teksten met plaatjes aan de hand waarvan je de teksten makkelijk kon onthouden. Dit hangt samen met de tijd waarin deze zijn ontstaan. Het was een tijd van godsdienstige vervolging, waarin het belangrijk was de bijbeltekst te kunnen onthouden. Het doel van de kinderbijbels was dus het memoriseren.
Omstreeks 1800 brak een nieuw tijdperk aan waarin men een andere visie kreeg op de opvoeding van kinderen. Het is het tijdperk van het ontstaan van het versje dat velen nog kennen: Jantje zag eens pruimen hangen. Men wilde toen ook de bijbel naar de kinderen toe vertalen. Zo ontstond de verhalende kinderbijbel, waarin de illustraties een grote rol bleven spelen. Het gaat in deze kinderbijbels om een navertelling van de bijbelverhalen. Daarbij komt echter het probleem aan de orde, hoe men de bijbelverhalen interpreteert. Hoe ziet de schrijver of schrijfster God: als de Almachtige, die alles ziet en hoort en straft als je niet doet wat hij opgedragen heeft in zijn wet óf als de nabije liefdevolle God die wil helpen en vergeeft al wat je verkeerd doet? Hoe vertelt men over Jezus: als de liefdevolle mens of als de Zoon van God die op aarde kwam om de mensheid te verlossen? Worden alleen de 'lieve' verhalen verteld of spreekt men ook over de straffende God?

Het komt allemaal ter sprake op woensdagmiddag 13 september om 15.45 uur, als ds. Van Zijverden-Poortman een toelichting geeft bij de expositie aan de hand van dia's van illustraties uit de kinderbijbel.

Datum: zaterdag 9 september t/m vrijdag 15 september
Tijd: (open monumentendag),
zaterdag, 9 september: 10.00-16.00 uur
10 t/m 15 september: 14.00-16.00 uur
Plaats: Ontmoetingskerk, Kloppestraat 12

Bij de lezingen

Ontmoetingskerk, ds. Henk van Andel met:
'De dominee gaat voorbij; over de maatschap-

pelijke relevantie van de kerk' We kennen 'kerk' als machtig: heersend in denken en doen. Verleden tijd? Of als uitgerangeerd: door secularisatie en leegloop. Of als naar binnengekeerd om toch 'niet van deze wereld te zijn'. Of als pastoraal nabij aan mensen in hun dagelijkse zorg en pijn, zoals de 'dominee die voorbijging' om (gelukkig elders!?) rampzalig leed aan te zeggen. De woorden en verhalen van het oude boek ('bijbel') vragen om gerechtigheid en oprechtheid, om nabijheid en solidariteit. Hoe vertaal je dat naar betrokkenheid 'uit alle macht': op zin- en sociaal-politieke vragen? Hartgrondige vragen van mensen! Zonder bevoogding en zonder kool en geit te sparen. In verbondenheid met betrokkenen ruimte scheppen om op verhaal te komen. Verhaal dat recht wil doen, zonder daar doekjes om te winden. Hoe werkt dat in de praktijk van alle dag, van lokaal tot wereldwijd? Henk van Andel wil zijn zicht geven op 'nabijzijn en solidair', bewogenheid die aan mensen terecht hoop geeft en nieuwe adem.

Met een combinatie van (heilige?) woede en de broodnodige humor. Dat laatste ook vertaald in cabaretse teksten. Die voorbij zijn gegaan aan deze dominee.

Datum: maandag 11 september: 20.00 uur

Plaats: Ontmoetingskerk, Klopperstraat 12

Doopsgezinde Vermaning, ds. Cor Schilder met:

'650 jaar kerkgeschiedenis, ook dat is Enkhuizen!'

Enkhuizen kreeg in de loop van de 15de eeuw gezicht door de St. Gommarskerk (Westerkerk) en de St. Pancratiuskerk (Zuiderkerk). In 1572 koos Enkhuizen voor de Prins en voor de calvinistische Reformatie, wat de tijd van de schuilkerken inluidde. In de negentiende en twintigste eeuw nam het aantal kerken door allerlei oorzaken sterk toe, maar de twintigste eeuw was ook de eeuw van de groeiende 'oecumene'.

Dit zijn zomaar wat gegevens uit de interessante kerkgeschiedenis van Enkhuizen, die centraal staat in deze lezing.

Datum: donderdag 14 september: 20.00 uur

Plaats: Doopsgezinde Vermaning, Venedie 17

Overige activiteiten

'Com nu met sang'; 650 jaar zingen in de kerk Een avond met samenzang van oude en nieuwe liederen uit de kerkelijke traditie, te beginnen met een solo uit het Gregoriaans door Henk Schoon. Via Valerius Gedenckklank, een Psalm, enkele solo's door Wil Cordes, waaronder 'de Heilige Stad', een paar gouwe ouwe's uit de 19e eeuw tot en met Huub Oosterhuis. Een avond vol nostalgie, maar waarin ook plaats is voor het kerklied anno 2006.

De samenzang wordt ondersteund door het Hervormd Kerkkoor o.l.v. Hannie Wagter; begeleiding op het orgel door Jan Spijker; toelichting op de te zingen liederen door Gerrit de Graag.

Datum: dinsdag 12 september: 20.00 uur

Plaats: Zuiderkerk, Zuiderkerksteeg 1

Voorlezen uit de kinderbijbel

Ter gelegenheid van de expositie Kinderbijbels toen en nu komen enkele bekende Enkhuizers voorlezen uit één van de geëxposeerde kinderbijbels. Deze zijn: Wethouder Dirk van Pijkeren, Wim de Vries, directeur van Sprookjes Wonderland en ds. Lida Tamminga

Datum: woensdag 13 september, tussen 14.00 en 15.30 uur.

Plaats: Ontmoetingskerk, Klopperstraat 12

De plafondschilderingen in de Zuiderkerk

Ds. Idelette Otten besteedde haar studieverlof van dit jaar aan de plafondschilderingen in 'haar' Zuiderkerk. Wie is de maker, welke verhalen zijn afgebeeld en waarom koos de schilder juist deze verhalen om af te beelden? Vragen te over. Ds. Otten vertelt wat zij ontdekt heeft.

Datum: donderdag 14 september: 15.00 uur

Plaats: Zuiderkerk, Zuiderkerksteeg 1

650 jaar Kerk in de stad (van dag tot dag)

Alle dagen; de exposities:

"Gebruiken bij de doop", in de Zuiderkerk verzorgd door Nelly Schilder-Vink.

"Kinderbijbels, toen en nu", in de Ontmoetingskerk verzorgd door ds. Anne-Marie van Zijverden-Poortman.
"Iconen", in de Oud-Katholieke Kerk verzorgd door Henk Groen.

Zaterdag 9 september (open monumentendag):

Alle kerken geopend van 10.00-16.00 uur.

17.00 uur: oecumenische vesper in de Zuiderkerk met het Mennokoor en als voorgangers: ds. Idelette Otten en ds. Lies Brussee-van der Zee.

Zondag 10 september:

Gebruikelijke erediensten in de verschillende kerken.

Openstelling van 14.00-16.00 uur van de exposities in de Zuiderkerk, de Ontmoetingskerk en de Oud-Katholieke Kerk.

Maandag 11 september:

Openstelling alle kerken van 14.00-16.00 uur (Zuiderkerk van 11.00-16.00 uur).

Lutherse kerk, 12.00-12.30 uur: middaggebed.

Ontmoetingskerk, 20.00 uur: lezing door ds.

Henk van Andel:

"De dominee gaat voorbij" over de maatschappelijke relevantie van de kerk'.

Dinsdag 12 september:

Openstelling alle kerken van 14.00-16.00 uur (Zuiderkerk van 11.00-16.00 uur).

Doopsgezinde Vermaning: 12.00-12.30 uur: middaggebed.

Oud-Katholieke Kerk: 15.00 uur: toelichting bij de iconenexpositie door Henk Groen.

Zuiderkerk: 20.00 uur; 'Com nu met sang; 650 jaar zingen in de kerk' o.l.v. Hannie Wagter en Gerrit de Graag. Collecte bij de uitgang voor de Raad van Kerken.

Woensdag 13 september:

Openstelling alle kerken van 14.00-16.00 uur (Zuiderkerk van 11.00-16.00 uur).

Rooms-Katholieke Kerk, 12.00-12.30: middaggebed.

Ontmoetingskerk, 's middags tussen 14.00 en 15.30 uur: voorlezen uit de kinderbijbel door bekende Enkhuizers.

Ontmoetingskerk, 15.45 uur: toelichting met dia's bij de expositie 'kinderbijbels toen en nu', door ds. Anne-Marie van Zijverden-Poortman

Donderdag 14 september:

Openstelling alle kerken van 14.00-16.00 uur (Zuiderkerk van 11.00-16.00 uur).

Oud-Katholieke Kerk, 12.00-12.30 uur: middaggebed.

Zuiderkerk, 15.00 uur: rondleiding door ds. Idelette Otten bij de plafondschilderingen.

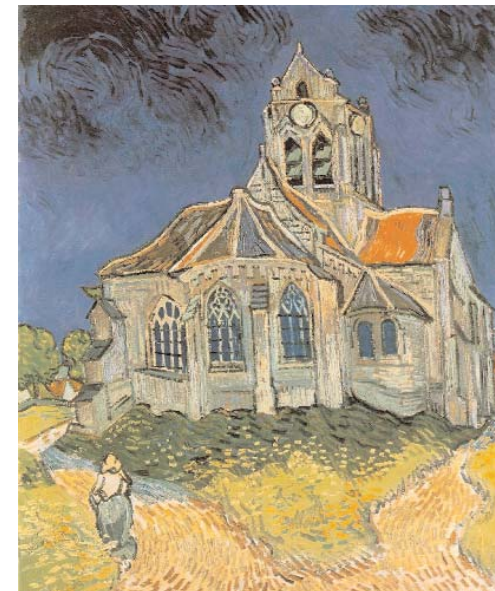
Doopsgezinde Vermaning, 20.00 uur: lezing door ds. Cor Schilder: '650 jaar kerkgeschiedenis, ook dat is Enkhuizen!'

Vrijdag 15 september:

Openstelling alle kerken van 14.00-16.00 uur (Zuiderkerk van 11.00-16.00 uur).

Rooms-Katholieke kerk, 19.00 uur: oecumenische vesper ter afsluiting van de kerkelijke feestweek.

Voorgangers: pater Peter Peelen sj, pastoor Henk Schoon, ds. Lida Tamminga, en ds. Wim Wiersema.

650 Jaar Kerk in de Stad

PROGRAMMABOEKJE

PROGRAMMABOEKJE

650 JAAR
KERK IN DE STAD

